

USKALLA VALITA

Museoalan Teemapäivät 24.–25.9.2015

KOOSTE AAMIAISKESKUSTELUISTA

Perjantai 25.9.2015 Ravintola Kiltakellari

1. Uskallatko valita? Haluatko valita? Pitäkö valita? Miten valitset?

Aiheeseen johdattelivat Emilia Västi, hankekoordinaattori, Kokoelmapoistojen yhteiset käytännöt -hanke ja Nina Robbins, taideasiantuntija, Pohjolan Pankin Taidesäätö

Keskustelua taidemuseoiden ja kulttuurihistoriallisten museoiden kokoelmapoistojen yhteneväisyyksistä ja eroista, ajankohtaisen poistohankkeen teemojen tiimoilta.

Emilia Västi on koordinaattorina OKM:n rahoittamassa Kokoelmapoistojen yhteiset käytännöt -hankkeessa, jota edelsi Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt hanke (2014–2015). (<http://www.museoliitto.fi/kokoelmapoistot>) Jatkohankkeessa on mukana myös taidemuseoita, tehtävänä on kartoittaa erilaisten kokoelmien poistotarpeiden ja käytäntöjen eroja ja yhtymäkohtia. Jatkohankkeessa käsiteltäviä teemoja ovat mm. myynti poistotapana ja elinkaariajattelu poistoarvioinnissa.

Nina Robbins on syksyllä 2015 jättänyt museologian väitöskirjansa: Museaalinen poisto – hyvän kokoelmanhallinnan päätepiste vai kaaoksen sanelema selviytymiskeino tarkastettavaksi Jyväskylän yliopistoon.

Keskustelijoita oli tuokion aikana 8-10, sekä kulttuurihistoriallisista museoista että taidemuseoista.

"Pakko osata valita" – vastuullisuus

Keskustelun aluksi pohdittiin museoiden tarpeita ja toiveita kokoelmapoistoihin liittyen. Todettiin, että tarve kollegiaaliseen keskusteluun ja oman asiantuntijuuden tukeen on olemassa, sillä esimerkiksi suurten aineistokokonaisuuksien läpikäyminen ja valintojen tekeminen pohjaa museoissa usein yksittäisten työntekijöiden ammattitaitoon ja asiantuntijuuteen – miten vastuun kanssa voi elää? Museoiden työntekijät ovat oman aikansa edustajia, jotka valintojensa kautta luovat parhaillaan kaanoniam. Jossain vaiheessa kriittikittömästi vastaanotetut aineistot ovat nykyhetkessä ongelma. Myös virhearvioinnit on hyväksyttävä osaksi työtä. Aineistot ovat näkökulmia, joissa tilan, rahan ja resurssien puute näkyy.

Keskustelussa todettiin mm. että aineistojen digitointi on suuri askel eteenpäin ja auttaa kokonaiskuvan hahmottumisessa. Esiin tuotiin toisaalta myös huoli, voiko digitointi vääristää tutkimusta – valitut ovat helpommin saatavilla ja esim, joku paljon käytetty kuva voi nousta ikoniseen asemaan.

Yhteinen kokoelmapoistohanke luo keskustelua, suuntaviivoja ja yhteisesti hyväksytyjä kriteereitä kokoelmapoistolle. Tällä hetkellä myös tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ja kokoelmapolitiikat tuovat kollektiivista konsensusta ja työvälaineitä kokoelmatyöhön.

Taidemuseoiden kokoelmapoistojen arviointikriteerit eroavat verrattuna kulttuurihistoriallisiin kokoelmiin. Keskusteltiin, mitä taidemuseoiden kokoelmista halutaan poistaa – usein huonokuntoiset ja sen tasoiset teokset, joilla ei ole taloudellista arvoa. Myynti on taidemuseoissa varsin vähän käytetty poistomenetelmä, sillä siinä nähdään riski, että museon luotettavuus kärsii. Usein lahjoittaja haluaa, että teos säilyy tiettyssä kaupungissa tai tiettyssä kokoelmassa, ja tämä on keskeinen tekijä lahjoituspäätöksessä.

Keskusteltiin myös siitä, missä kulkee aktiivisen poiston raja – nyt vaateet ja paineet usein museon ulkopuolelta, ja museoilla tulee olla argumentit valmiina turvatakseen kokoelmat. Taloudelliset paineet eivät tule helpottamaan. Keskustelijat näkivät, että isommat museot ovat tässä vahvemmillä, onko pienillä paikkakunnilla museo enemmän vaarassa? Yhteisissä poistolinjauksissa on siten nähtävä myös kollegiaalinen puoli toiminnan ja valintojen perustelemiselle. Jokaisella museolla tulisi olla oma kokoelmapolitiikka, joka sisältää poistopolitiikan.

Hyväksyttävät poistotavat

Myynti poistokeinona koetaan rapauttavan perusajatusta museosta. Rahoituksen hankintatapana myynti on riski. Kulttuurihistoriallisista kokoelmista todettiin, että mikäli materiaali on sellaista, että sitä on paljon eikä sillä ole taloudellista arvoa, helpoin poistotapa on tuhoaminen. Toisaalta poisto vaatii aina huomiota ja resursseja, joskus suurenkin määrän, ennen kuin esine on ulkona museosta. Myynnistä nähtiin olevan enemmän vaivaa kuin hyötyä. Esineen tuhoaminen poistomenetelmänä on vieras

Yhdysvalloissa, mutta Suomessa tilanne on täysin päinvastainen – tuhoaminen on ensisijainen poistotapa.

Todettiin, että Suomessa varautunut suhtautuminen poistoihin on toiminut tavallaan "turvana" (ei ylilyöntejä), tälle pohjalle on toisaalta hyvä rakentaa yhteisiä käytäntöjä. Seulonta alkuvaiheessa on todella tärkeää, selkeintä on olla ottamatta esinettä/teosta lainkaan kokoelmaan, jos vastaanotolle ei ole painavia perusteita. Tällä tavoin vältetään myöhempiä ongelmia. Poisto ei myöskään ole erillinen osa kokoelmatyötä, vaan kannattaa ottaa osaksi inventointia ja ennakoita jo vastaanottovaiheessa (esim. sopimuksissa ja luetteloinnissa). Inventointiprojekteihin tulisi olla sisäänrakennettuna myös poistokeskustelu.

Koosteen kirjoittaja: Marianne Koski, Museovirasto